

Ivan Cankar
Na klancu

Pisatelj življenjepis:

Ivan Cankar se je rodil na vrhniškem Klancu kot osmi otrok obrtniško proletarske družine. Oče je bil krojač, a je proizvodnjo ob prihodu trgovine z oblačili v Vrhniko. Zapustil je družino in odšel delat v Bosno. Mati je sama zelo težko preživljala družino, a so ji pomagala vrhniška gospoda. Ivan se je po uspešno končani osnovni šoli s pomočjo »vrhniških veljakov« vpisal na ljubljansko realko, kjer pa je tudi velikokrat stradal.

Na Dunaju je študiral slavistiko in vmes obiskoval mati, ki je živela v Pulju. Umrta mu je leta 1897. Leta 1907 je vstopil v politiko in sicer s kandidaturo za predsednika socialdemokratov na deželno-zborskih volitvah. 12. maja 1913 je imel v ljubljanskem Mestnem domu znamenito predavanje *Slovenci in Jugoslovani*, po katerem je bil aretiran zaradi izjave, ki je zagovarjala jugoslovansko politično zvezo. Naslednje leto je bil znova aretiran, tokrat na Vrhniki, zaradi domnevnih simpatij do Srbov. Ne da bi zadevo preiskali, so ga zaprli na Ljubljanski grad, kjer je bil izpuščen šele 9. oktobra. Medtem mu je v avgustu umrl oče. Leto kasneje je odšel k vojakom v Judenburg na Zgornjem Štajerskem, kjer so ga že čez en mesec odpustili zaradi bolezni.

Poleti 1918 je nekaj časa prebival na Bledu, proti koncu oktobra pa se je pri padcu po stopnicah hudo poškodoval. Kot kraj njegove smrti beležimo Cukrarno v Ljubljani. Pokopali so ga na ljubljanskih Žalah v t.i. grobnici moderne, kjer so pokopani tudi Josip Murn, Dragotin Kette in Oton Župančič.

Obnova dela

Roman je prikaz krivičnega in krutega življenja Francke, ki vse svoje življenje živi v siromaštvu in v sanjah na »boljši jutri«. Svoj pripoved začne pisatelj v noči pred vaškim praznikom, ko predstavi Franckino življenje; pomilujoč odnos do svoje matere in sestre, ki Francko zanemarjata, Franckine želje in strahove ter njene sanje o srečnem življenju. Zgodba se nadaljuje naslednji dan, na praznik, ko Francka odide na Goro na vaški sejem. Tja gor naj bi jo pripeljal kmet z vozom, a Francka prihod voza zamudi. V svojem brezupu in vihri ter razcapani obleki teče za vozom skoraj celotno pot na Goro, vaščani na vozu pa jo pri tem zasmehujejo in ponižujejo. Ko naposled le upočasnijo voz, se Francka zaradi trzanja konjev s čelom udari v voz ter omedli. Pomaga ji hlapec, ki jo vzdigne ter posadi na voz, vso ubogo, izmučeno ter umazano od prahu.

Naslednje poglavje govori o stari vdovi Mariševki, ki je živela v zakleti, mračni hiši, kjer je služila Francka kot dekla. Francka je tam dan za dnem opravljala različna opravila, denar, ki pa ga je zaslužila je nosila materi. V svoji samoti in nesreči je velikokrat sanjala in si domišljala slikarja, ki bi ga ljubila, on pa bi ljubil njo, a tudi sanje se končajo s krutim koncem, ko jo moški ponižujoče zavrne. Takrat se zave svojega trpljenja v resničnem življenju in edino rešitev vidi v toplem zavetju matere in doma. Ko prispe domov, bolna obleži v postelji in ko ozdravi, na njenem obrazu ne najdemo več kančka otroškega. Kasneje je Francka službuje pri načelniku železniške postaje. Vsak mesec jo obišče mati, da ji je pobere prislužen denar, a pri tem ji ne nameni niti ene lepe besede. Kmalu se Francka zaljubi v mladega krojača Mihova, dobrega govornika, s katerim se tudi kasneje poroči. A

tudi zakonska sreča ne traja dolgo, saj je v mesto pride drug, mnogo uspešnejši krojač, ki izpodrine Mihova. Ta zaradi tega prične piti in tako troši še poslednji denar. Edino kar še vnaša veselje v družino je otrok, ki ga Francka nadvse ljubi in zanj dela po cele dneve samo, da bi imel dovolj hrane. A revščina prav nič ne popušča in kmalu se morajo Mihovi preseliti na mračni in trpljenja poln klanec. Tam Francka gara za preživetje, a kljub temu denarja ni zadosti, zato mora prositi mamo, da ji ga posodi. Mati jo sprejme z vso zaničljivostjo in odporom ter ji na tla zviška vrže kovanec. Francka odide od matere z grenkobo in globoko rano na svojem srcu.

Čez tri leta pa Francka izve, da jo mati potrebuje in da jo kliče k sebi. Odpravi se na pot in najde mater popolnoma sključeno in ostarelo, ampak srečno kot še nikoli. Takrat ji mati pove, da je zadnjič k njej na obisk prišla Nežka, Franckina razvajena sestra, in da je materi na silo vzela denar. S tem se materin odnos do Francke poboljša in tako se obe srečne poslovita.

A zgodba se nadaljuje še z enim nesrečnim dogodkom, Mihovim odhodom. Odkar je izgubil posel, samo še pije, preživljati pa ga more Francka, česar ne prenese. Odide neznanu kam, neznanu kdaj se bo vrnil, če se bo.

Tako živi Francka sama z otroci, ki počasi rastejo in stopajo po očetovih stopinjah, sin Tone je odšel v mesto šivat, Lojze odide v šolo v Ljubljano, mala Francka pa je hodila v šolo, dokler ni dopolnila štirinajst let in odšla delat kot dekla.

Zgodba se razplete tako, da se začnejo k materi Francki vračati otroci, vsi starikavi in izmučeni od lakote in garanja. Mati nato umre v Lojzetovem objemu, odrešena večnega trpljenja in žalosti, ki jih prinaša življenje na klancu.

Analiza dela

Delo »Na klancu« je realistični roman. Lahko mu pripišemo tudi avtobiografske značilnosti, saj je Cankar pisal to delo na podlagi svojega in materinega življenja. Sestavljen je iz osmih poglavij, ki se povezujejo, tako, da glavni motiv ostaja isti. Roman nam podaja sporočilo socialne krivičnosti, revščine, neustavljive ljubezni in trdega dela, vse za dosego boljše prihodnosti. V romanu tudi namiguje na vpliv dednosti (če si se rodil reven, boš tudi umrl reven, enako tvoji otroci), značilnost naturalizma.

Opis glavnih oseb

Glavna oseba romana je seveda Francka. Podvržena je trpljenju in bolečinam, ki ji jih prinaša življenje. Njena glavna značajska lastnost je dobrota oz. ljubezen. Deli jo z materjo in sestro, pa čeprav ji tega onidve ne vračata. Pripravljena je trdo garati za vse, ki jih ima rada, in nikoli ni egoistična. Tudi mnenja ostalih krajanov ji pomenijo veliko, zato si mnogokrat želi, da bi se lahko postavljala pred drugimi. Mogoče je včasih celo nekoliko naivna, a verjetno je to posledica revščine in stalnega občutka manjvrednosti. Francka ni človek, ki bi kogar koli prosila za uslugo ali pa za denar, razen, če ne vidi prav nobene druge možnosti več. V svojem početju je tudi zelo vztrajna.

Moje mnenje o romanu

Delo me je v neke smislu popolnoma prevzelo, saj toliko žalosti in hkrati nedoumljive ljubezni, kot jo lahko prebereš v tem delu, je še nisem prebral nikjer. Na trenutke skoraj nisem mogel verjeti, da je kdaj toliko krivce in trpljenja sploh obstajalo.